

VI. OŚWIECENIE

Uczeń:

21. Wprowadzenie do oświecenia.	– podaje ogólne informacje o epoce oświecenia (nazwa, ramy czasowe, rola wiedzy i edukacji, przemiany społeczne) – wyjaśnia terminy: racjonalizm, empiryzm, deizm, ateizm, libertynizm – wyjaśnia nazwę „oświecenie” – przedstawia krótko najwybitniejszych filozofów epoki (Locke, Kant) – przedstawia najważniejsze założenia myśli filozoficznej epoki: racjonalizmu i empiryzmu – określa wpływ rewolucji francuskiej na kształtowanie się nowej epoki – omawia polskie reformy i ich twórców – przedstawia początki polskiej publicystyki – omawia rolę teatru w oświeceniu, wymienia jego najważniejszych twórców i najbardziej znaczące utwory – krótko przedstawia francuską <i>Encyklopedię</i> i encyklopedystów – tworzy definicje wskazanych pojęć	– określa, jakie zmiany społeczne wpłynęły na kształt epoki oświecenia – *szerzej omawia prądy filozoficzne, które ukształtowały epokę – na podstawie wiadomości z podręcznika oraz *znalezionych samodzielnie w różnych źródłach przedstawia wybitne osiągnięcia polskiego oświecenia (rozwój edukacji i reformy szkolnictwa, rola teatru, rozkwit publicystyki itp.) – przedstawia historyczne tło polskiego oświecenia – przygotowuje i wygłasza referat lub prezentację na temat epoki; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu – prezentuje Woltera, D. Diderota i J.J. Rousseau – jako wybitnych myślicieli francuskiego oświecenia – *na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów prezentuje sylwetki filozofów (Kartezjusz, Locke, Kant) i krótko referuje założenia ich teorii
24. Patriotyzm czasów kłeski. O nowy rozumny kształt państwa.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego – interpretuje hymn Krasickiego, odnajdując w nim model patriotyzmu czasów kłeski – wyjaśnia, dlaczego utwór stał się wzorcem liryki patriotycznej – analizuje budowę utworu, wskazując jego klasycystyczny charakter – analizuje słownictwo użyte w wierszu, wskazując czystość języka jako jedną z zasad utworu klasycystycznego – charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny – odnajduje zasady stylu klasycystycznego w malarstwie epoki – na podstawie podręcznika omawia działalność państwa w sferze kultury w czasach stanisławowskich: reformy, instytucje kulturalno-oświatowe – podaje najważniejsze informacje o życiu i twórczości Krasickiego – redaguje noty biograficzne najważniejszych postaci polskiego oświecenia oraz hasła encyklopedyczne pojęć związanych z tą epoką w Polsce oraz instytucji kulturalnych i społecznych – przedstawia walkę o czystość języka polskiego i związane z nią instytucje – określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu	– przeprowadza pełną analizę i interpretację hymnu Krasickiego – *wskazuje w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – omawia wybrane dzieła sztuki oświeceniowego klasycyzmu, wskazując typowe dla nich cechy i zasady estetyczne – przedstawia klasycystyczny ideał języka i odnajduje go w znanych utworach Krasickiego – *przeprowadza interpretację porównawczą hymnu Krasickiego oraz wybranego obrazu Davida; uwzględnia temat, wymowę, klasycystyczny charakter obu dzieł – odczytuje dzieła Canaletta jako obraz czasów stanisławowskich i jako przykłady malarstwa klasycystycznego – na podstawie podręcznika oraz samodzielnie znalezionych źródeł prezentuje sylwetki wybitnych postaci polskiego oświecenia (np. w formie: komentarza, gazetki klasowej, prezentacji multimedialnej)

25. Satyra prawdę mówi..., czyli realizacja oświeceniowej zasady „bawiąc – uczyć”.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem przynajmniej jednej satyry Krasickiego, np. <i>Pijaństwo, Do króla, Żona modna</i> – rozpoznaje jej (ich) tematykę i problematykę oraz związek z założeniami ideowymi epoki; dostrzega prześmiewczy i krytyczny charakter – streszcza satyrę (-y), wskazuje sposoby portretowania postaci – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego; dostrzega dialogowość, obrazki obyczajowe, retoryczność stylu (przytacza właściwe fragmenty) – wskazuje przykłady komizmu, sarkazmu i ironii – przedstawia satyrę jako gatunek literacki i jako *konwencję estetyczną; rozróżnia satyrę polityczną i obyczajową – wyjaśnia, na czym polega dydaktyczno-moralizatorski charakter czytanych utworów – porównuje satyryczny wymiar utworów Krasickiego i obrazów Hogartha, – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy, wykorzystując znalezione informacje do pogłębienia omawianych zagadnień – dostrzega nawiązania do tradycji oświeceniowych satyr w poezji współczesnej (np. w wierszu Jastruna <i>Pijaństwo</i>)	– interpretuje satyrę (-y) Krasickiego, sytuując ją (je) w kontekście filozoficznym i kulturowym – na podstawie znanych satyr określa, jaki był stosunek poetów oświecenia do dziedzictwa sarmatyzmu – charakteryzuje język i styl czytanych satyr – porównuje środki artystyczne służące satyrze w malarstwie i literaturze – wnioskuje, dlaczego bajka i satyra były popularnymi gatunkami oświecenia – rozpoznaje finezyjność budowy znanej satyry (np. <i>Do króla</i>); interpretuje funkcję i wymowę zamysłu kompozycyjnego
26. Obraz świata wyłaniający się z bajek Krasickiego.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem bajek Krasickiego (także poznanych w szkole podstawowej), np. <i>Wstęp do bajek, Jagnię i wilcy, Ptaszki w klatce, Przyjaciel, Dewotka</i> – analizuje wskazane bajki Krasickiego, zwracając uwagę na ich przejrzystą strukturę – zgodną z zasadami estetyki klasycystycznej – formułuje przesłania dydaktyczno-moralizatorskie bajek (morały) – przedstawia bajkę jako gatunek klasycystyczny, wskazując m.in. charakter dydaktyczny, morał, puentę, alegoryzm, lapidarność itp. – rozróżnia bajki narracyjne i epigramatyczne – w dłuższej wypowiedzi (np. w formie rozprawki lub *eseju) opisuje pesymistyczną wizję świata wyłaniającą się z bajek Krasickiego	– analizuje i interpretuje bajki Krasickiego, uwzględniając ich styl i moralizatorskie przesłanie – wyjaśnia pojęcia: alegoryzm (alegoryczny), aforyzm, sentencja (sentencjonalność stylu) – przedstawia sylwetkę Krasickiego jako najwybitniejszego polskiego poety oświecenia – pisze rozprawkę (*esej) na temat wizji świata wyłaniającej się z bajek i satyr Krasickiego; wykorzystuje literaturę przedmiotu, prawidłowo sporządza przypisy i zestawienie bibliograficzne, przytacza cytaty
29. Mazurek Dąbrowskiego, czyli nowy wymiar patriotyzmu.	– wykazuje się znajomością i rozumieniem <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i> – interpretuje utwór, dostrzegając w nim nową koncepcję narodu i nowy model patriotyzmu – określa składniki utworu (zbiorowy podmiot liryczny, adresat, sytuacja liryczna, środki stylistyczne i językowe tworzące nastrój itp.) – analizuje warstwę językowo-stylistyczną oraz budowę wersyfikacyjno-składniową utworu	– analizuje i interpretuje utwór, dostrzegając w nim etos narodu bez państwa – omawia okoliczności powstania pieśni, jej historię oraz wskazuje moment, kiedy stała się hymnem narodowym

	– wskazuje środki stylistyczne (powtórzenia, apostrofy, formy czasowników) i określa ich funkcje; – określa rolę refrenu – wymienia bohaterów narodowych przywołanych w utworze i określa ich rolę	
Sielanka sentymalna. Człowiek częścią natury. Natura jako raj utracony. Najstynniejsza kolęda polska.	– wykazuje się znajomością i zrozumieniem sielanki oraz <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i> Karpińskiego – określa tematykę i problematykę utworów – określa temat, nastrój, charakter wierszy – charakteryzuje postać nadawcy (podmiotu lirycznego), opisując jego uczucia i sposób ich wyrażenia – podaje określenia składające się na uczuciowość sentymalną – przedstawia cechy sielanki sentymalnej (m.in. paralelizm między światem natury i przeżyciami ludzkimi, ludowość) – wskazuje środki stylistyczne: powtórzenia, paralelizmy składniowe, epitety; określa ich funkcje – w czytanych utworach literackich i w malarstwie epoki rozpoznaje topos Arkadii	– na podstawie poezji i malarstwa przedstawia człowieka i świat jego przeżyć wewnętrznych jako pole zainteresowania sztuki sentymalnej – ukazuje wpływ poglądów filozoficznych (Rousseau) na literaturę i sztukę – analizuje i interpretuje sielanki sentymalne, zwracając uwagę na ukazaną w nich uczuciowość sentymalną, związek z naturą i stylizowaną „prostotę” – wskazuje religijność jako ważną cechę polskiego sentymalizmu – analizuje język i styl <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i>; *dostrzega w pieśni elementy poetyki baroku – dostrzega i interpretuje dydaktyczny zamysł <i>Pieśni</i> – szerzej charakteryzuje sentymalizm jako prąd opozycyjny wobec klasycyzmu
30. Synteza wiadomości o oświeceniu.	– syntetycznie przedstawia informacje o oświeceniu – w Polsce i w kulturze europejskiej – charakteryzuje główne prądy filozoficzne (racjonalizm, empiryzm, poglądy Rousseau itp.) i określa ich wpływ na kulturę epoki – zestawia klasycyzm, sentymalizm i rokoko jako różne prądy występujące w jednej epoce – analizuje język i styl poznanych utworów, wskazując w nich cechy typowe dla epoki i autorów – interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu klasycystycznego i sentymalnego – pisze spójną wypowiedź argumentacyjną syntezującą wiedzę o epoce – redaguje dłuższą wypowiedź na temat filozofii, literatury i sztuki oświecenia, wygłasza ją; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – poprawnie używa terminów: racjonalizm, krytycyzm, libertynizm, klasycyzm, sentymalizm itp. – czyta ze zrozumieniem teksty naukowe, wykorzystując znalezione w nich informacje do pogłębienia wiedzy o epoce	– na podstawie poznanych utworów i dzieł sztuki przedstawia oświeceniowe poglądy na człowieka i społeczeństwo – przedstawia własne propozycje interpretacji poznanych utworów czasu oświecenia, uzasadnia je – porównuje klasycyzm renesansowy i oświeceniowy (na przykładach konkretnych dzieł) – dociera do różnych źródeł informacji na temat literatury i sztuki oświecenia, (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) – gromadzi, selekcjonuje, porządkuje i syntetyzuje znalezione samodzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany temat – wygłasza referat na temat kultury oświecenia, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu